

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 16 December 1900. No. 1198.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donnerdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 3.60 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Positdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereen. 12 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

LAATSTE REEKS.

XLV.

HET HUISGEZIN.

V.

Deze verborgenheid is groot, doch ik zeg dit, ziende op Christus en op de gemeente.
Ephese 5: 32.

Wie van een „Christelijk Gezin“, naar hoogere opvatting spreekt, heeft alzoo volstrekt niet enkel het oog op goede en billijke verstandhouding tusschen man en vrouw, ouders en kinderen, broeders en zusters, vrouwen en dienstboden, maar meer bepaaldelijk zelfs op het feit, dat het Hoofd des Gezins den Christus belijdt, en dien overeenkomstig de religie in zijn huis inricht. Natuurlijk stijgt het Christelijk karakter van het Gezin nog in intensiteit, zoo, behalve het Hoofd, ook de overige leden van het Gezin, tot zelfs de dienstboden, mede den Christus belijden, maar toch ligt ook ten deze alleen in het Hoofd des Gezins de beslissing. Al waren alle overige leden van het Gezin geloovigen, en het Hoofd des Gezins is ongelooft, dan bezit, onder normale verhoudingen, zulk een Gezin niet het „Christelijk“ karakter. Wel zijn er ook abnormale Gezinnen, waarin het Hoofd schier niet meetelt, en de vrouw of ook een der oudere kinderen den toon aangeeft; en indien dan het Hoofd zich niet verzet, en het gaan laat, dat een ander in zijn plaats trede en de religieuze vereering in het Gezin leidde, dan zeer zeker kan zulk een Gezin zoo goed als Christelijk zijn, maar toch altoos slechts op gebrekkige wijze. De volle eere komt dan Gode in dat Gezin niet toe. Hiervoor ware het optreden van het Hoofd zelf noodig. De apostolische regel is en blijft: God het hoofd van Christus, Christus het hoofd van den man, en de man het hoofd der vrouw (1 Cor. 11: 3); een regel, dien de apostel uitdrukkelijk stelt met het oog op het nakomen der inzettingen, die hij voor Gemeente en Huisgezin gaf. Letterlijk toch schrijft hij: „Ik prijs u, broeders, dat gij de inzettingen houdt, gelijk ik u die overgegeven heb, doch ik wil dat gij weet, dat Christus het hoofd is eens iegelijke mens, en de man het hoofd der vrouw, en God het hoofd van Christus.“

Gehandhaafd blijft alzoo in het Christelijk Gezin de regel, dat het Gezins-hoofd tevens de van God aangewezen Gezinspriester zal zijn: iets wat van zelf inhoudt, dat bij tijdelijke ontstentenis van den man, door ziekte, afwezigheid of bezigheid, of ook bij het verdwijnen van den man uit het Gezin door den dood, door evangenschap, door verlaten of door krankzinnigheid, de moeder als Gezins-hoofd, en dus ook als Gezins-priesteresse van Godswege in zijn plaats trede. En al verder, dat, waar ook de moeder niet kan optreden, dat recht en deze plicht overga op het oudste kind, of, zoo dit nog te jong is, op de oudste dienstbode. Dit laatste zeggen klinke niemand vreemd in de ooren; immers voor het beheer der geldelijke aangelegenheden volgt men geheel denzelfden regel, en vertrouwt men wel terdege soms ook aan de dienstbode de beurs toe. Want dit is het, waarop het hier aankomt: er moet een regel zijn, geen willekeur; en die regel kan daarom niet gemist worden, omdat het God zelf is. Die dezer dienst van zijn Naam in het Gezin heeft ingesteld, en aan Wien alzoo het onvervreemdbaar recht toekomt, om voor dien dienst de orde te bepalen. Dat dit voor ons besef tot een conflict kan leiden, geven we toe. Het is op zichzelf zeer wel denkbaar, dat de man zeer weinig geschiktheid bezit om in den huishouding voor te gaan, en dat aan de vrouw deze geschiktheid in bijzondere mate eigen is. In zulk een geval nu zouden wij er allicht toe neigen, om te zeggen: Laat dan de vrouw het overnemen, en de man er bijzitten. Maar dat juist mag niet. De man moet als Gezins-hoofd weten, dat die dienst voor zijn rekening ligt, en juist deze wetenschap moet er hem toe leiden, om er zich voor te oefenen. Is hij in het lezen geen held, dan moet hij hetgeen aan de beurt is, vooraf nalezen, om het op het vereischte oogenblik goed te kunnen doen. En zoo ook, mist hij de gave van het vrije gebod, dan moet hij een formulier-gebed bidden. Maar in elk geval hij moet het doen; hij staat er voor; en hij moet het niet maar op goed geluk af doen, maar het doen zoo goed als hij niet alle inspanning kan, ten einde zoo na mogelijk aan den heiligen, hoogen eisch van alle godsdienstige verrichting te beantwoorden.

Doch al is nu op die manier het Huisgezin tevens Huiskerk geworden, toch is hiermede niet iets aan het Gezinsleven toegevoegd, wat er niet krachtens zijn aard en natuur toe behoort. Godsvereering hoort bij het Gezin, en wel bij het Gezin als corporatie. Het is niet genoeg, dat de leden van het Gezin elk voor zich tot God bidden en Hem als God vereeren; ook het Gezin als geheel, het Gezin als lichaam, het Gezin als eenheid is hiertoe geroepen, en eerst waar aan deze roeping voldaan wordt, staat op het Gezin als zoodanig het Christelijk merk afgedrukt. Die eisch van gemeenschappelijke Godsvereering nu geldt voor elk Gezin, door alle eeuwen, en onder alle volken. Op wat gebrekkige en afgodische wijze het Gezins-hoofd in heidensche landen hieraan ook pogte te voldoen, toch handhaaft hij ook op die verbarsterde manier den diepsten grondtrek van het Gezinsleven. En als nu de Godsvereering van het Gezin een Christelijke wordt, grijpt alleen deze verandering plaats, dat de Godsvereering nu een zoodanige wordt, als ze, voor zoodanigen die verlossing behoeven, naar Gods geprekenbaarden wil zijn moet. In den staat der rechtzinnigheid zou van dat „Christelijk“ geen sprake zijn geweest. Het Christelijk is herstelling van wat te loer ging en tevens opvoering tot hooger standpunt, en dat juist is eerst mogelijk, waar de zonde vernield is. Reden waarom aan een Gezin, dat uit zondaren en zondaresen bestaat, de onafwisbare eisch zal gesteld worden, dat de Godsvereering er het speciale Christelijk karakter drage; en wel Christelijk niet in de eerste plaats als opleidend tot hooger deugdsbetoon, maar vóór alle dingen Christelijk als besprengende het Gezinsleven met het bloed der verzoening, en eerst als vrucht van die besprenging het Gezinsleven tot hooger volmaaktheid opleidend. Het Christelijk Gezin in deze beduidenis is het „Gezin onder het teeken van het Kruis“.

Bedoeling hiervan is niet, dat de Huiskerk in de plaats trede van de Kerk in algemeen. De Huiskerk is de samenvatting van het lichaam des Gezins in religieuze Christelijke betekenissen; de Kerk, in algemeen, is de samenvatting der geloovigen van eenzelfde plaats. Zoo weinig doet dan ook de Huiskerk aan de Kerk als zoodanig afbreuk, dat veel eerder omgekeerd het algemeen kerkelijk leven door niets zoo krachtig gevoerd wordt, als juist door de goedgeregelde Godsvereering in het Huisgezin. Steeds meer komt de neiging op, om de Godsvereering te beschouwen als iets persoonlijk, en te vergeten, dat God de Heere der Godsvereering ook in de gemeenschap van eenzelfde lichaam eischt. Het individualisme ondermijnt alle kerkelijk leven, en leidt er hoogstens toe om er het altoos veeldeurige leven der dusgenaamde „Gezelschappen“ voor in de plaats te stellen. Nu is dit zoeken van zulke Gezelschappen als bijkomend hulpmiddel uitstekend, en ook kan het dienst doen, om een leemte aan te vullen, zoo de kerkelijke gemeenschap derwijs ontreedderd wordt, dat de wezenlijke geloovigen er buiten zijn gedrongen. Maar het leven in Gezelschappen doet kwaad, zoo het ook bij goedgeregelde kerkelijke verstanden het publieke kerkelijk leven poogt te verdringen, en zich in de plaats ervan stelt. Er komt dan almeer ook dit kwaad in, dat men een willekeurig gekozen bijeenveering van personen voor de van Godswege samengevoegde gemeente in de plaats schuift. Men handelt dan niet uit het doen Gods, maar naar de keur van menschen. En dit nu juist wordt in het Christelijk Gezin aangeleerd, zoodra het besef opleeft, dat men als Gezin tot gemeenschappelijke Godsvereering gehouden is. Immers het Gezin is juist geen los, willekeurig samengesteld gezelschap, maar een vaste vereening van personen, waarin God als met zijn eigen hand de vrouw aan den man heeft toegebracht, en aan beiden saam hun kinderen heeft geschonken. Wie dat nu recht verstaat, wordt van zelf er toe voorbereid, om ook buiten het Huisgezin de Kerk niet met het Gezelschap te verwarren, maar om in de Kerk wel waarlijk te zien een vergadering van Christusgeloovigen, die God vergaderde en alzoo saamhoudt.

Dat deze plicht der gemeenschappelijke Christelijke Godsvereering in het huisgezin tot tal van schier onoplosbare moeilijkheden kan leiden, valt niet te loochenen, maar is niet aan het Gezinsleven als zoodanig, doch uitsluitend aan de zonde te wijten; en wie niet deze moeilijkheden te worstelen heeft, zal niet morren, maar zich om der zonde wil hieronder verootmoedigen. Het pijnlijkst is de moeilijkheid bij gemengde huwelijken. Ook dan toch blijft de regel gelden, dat het Hoofd des Ge-

zins de leiding heeft en den toon aangeeft. Maar hoe nu, als hij Roomsche en zijn vrouw Gereformeerde is, of ook zoo hij, bij minder verschil, toch tot een ander kerkgenootschap behoort, en dus een andere belijdenis volgt dan zijn vrouw? Hoe kwaad al zulke gemengde huwelijken zijn, voelt men dan ook nooit dieper, dan wanneer men scherp op deze verplichting tot gemeenschappelijke Godsvereering onder de leiding van het hoofd als Gezinspriester let. Doch ook bij niet gemengde huwelijken kunnen de moeilijkheden vele zijn. Dat men beide lid van eenzelfde kerk is, waarborgt nog volstrekt niet altijd, dat men beide even diep het stuk der religie opvat. Er kan bij den één groote achterlijkheid in het geloof, soms verregaande onverschilligheid zijn, terwijl de ander innig en teeder voor Gods aangezicht leeft. Ook de kinderen kunnen, als ze opgroeien, moeite baren. Van de school kunnen de kinderen een waaierwijsheid medebrengen, die tegen het geloof der ouders almeer in verzet komt, natuurlijk niet buiten de schuld der ouders, want zij waren het, die naar zulk een school hun kinderen heenstuurden; maar als de gevolgen van de ongeoorloofde keuze eener niet-Christelijke school uitkomen, treedt er toch stoornis voor de huiselijke Godsvereering in. Bovendien kan gelijk verzet tegen het geloof ook intreden bij kinderen, die, niet-tegenstaande ze op een Christelijke school gingen, hetzij uit verkeerde gezelschappen, hetzij uit hun eigen onbekendheid hart, vonden tegen God opnamen. Dan komt er een breuk; dan wordt het heiligste in het Gezinsleven, wat vrede en rust en wijding moest geven, een bron van onvrede, twist en ontwijding; en draagt wie het dichtst bij God leeft, de bitterste smart. Toch baat ook dan geen klagen noch morren, en zulken de ouders in verwegde de meeste gevallen niet kunnen zeggen, dat zij vrij uitgaan. Meestal toch is zulk een jammerlijke toestand dijn van het gevolg, dat de godsdienstige opvoeding der kinderen te veel overgelaten en verwaarloosd is; dat de ouders zich te weinig moeite geven om zelf in kennis des geloofs te rijpen, ten einde ook hun kinderen te kunnen voorlichten, of ook, dat zij door verkeerd gedrag en voorgaan geen eerbied voor hun geloof aan hun kinderen wisten in te boezemen. Waar dan nog blijkt, dat in niet zoo weinig gevallen het verzet van de zijde der kinderen ook dan nog zou zijn uitgebleven, indien de gemeenschappelijke Godsvereering een heiliger karakter had gedragen. Veelal komt dat verzet daar tenslotte het brutaalst uit, waar die gemeenschappelijke Godsvereering in sleurwerk ontaard was, elk bezield karakter miste, en niet geveld wordt, dat, als er een gebod werd gedaan, er werkelijk in dit gebod gehandeld werd. Goed geleid zit in het kinderhart zulk een natuurlijk ontzag voor het heilige, dat, mits het heilige heiligelijk bediend worde, openlijk verzet zeer hooge zeldzaamheid zal blijven.

Ook de gezagswaarde spreekt hier mee. Doen vader en moeder blijken, dat ze wel waarlijk met Goddelijk gezag bekleed zijn; den ernst, de hooge betekenis en de diepe verantwoordelijkheid van dat gezag gevoelen; en het gebruiken niet om het aan eigen genot, gemak of willekeur dienstbaar te maken, maar om Gods recht en gerechtigheid in hun Gezin te handhaven, dan zal ook de heilige Godsvereering door dat gezag gedragen worden, en een kind niet zoo licht tegen het aldus uitkomend gezag worstelen. Geven daarentegen vader en moeder het Goddelijk gezag, waarmee zij bekleed zijn, of geheel prijs, zoodat ze den moed missen om het uit te oefenen en te handhaven, of misbruiken ze het voor egoïstische doeleinden, dan heeft het ten slotte geen vat meer op het kinderhart, dan lokken de ouders tegenspraak, en als gevolg van die tegenspraak straks openlijk verzet uit. Zulk verzet van den één is dan aanstekelijk voor den ander. En is zoodoende het gezag in het gewone huiselijk leven ondermijnd, dan natuurlijk kan het zich evenmin doen gelden bij de gemeenschappelijke Godsvereering. Wie een plant in den wortel wondt, behoef zich niet te verwonderen, zoo straks bij het opgroeien ook de vrucht niet aan de verwachting beantwoordt.

Zoo is dus het karakter van het Christelijk gezin reeds in tweeërlei betekenissen toegelicht. Het gezinsleven heeft, ten eerste, in algemeen zinn „Christelijk“, zoo het in zijn drie grondtrekken, beantwoordt aan wat in Christelijke landen door usantie en wet als eisch is gesteld. Het staat dan tegenover het Heidensche of Mohammedaansche gezin. En daarbij komt dan, in de tweede plaats, het „Christelijk“ gezin, in engere betekenissen, als het belijdende gezin, dat saam

en gemeenschappelijk, onder leiding van het hoofd als huis-priester, God den Heere in Christus zijnen lieven Zoon aanroep, en alzoo Huiskerk wordt. Maar ook hiermede is het begrip nog niet uitgeput. Er kan toch in het Huisgezin Christelijke Godsvereering zijn, zonder dat er daarom nog een Christelijk saamleven is, en het behoef wel nauwelijks gezegd, dat waar dit ontbreekt, de Godsvereering haar zegen weg heeft en te scherper het Gezinsleven veroordeelt. Het Onze Vader op het Gezinsleven toegepast, leert niet alleen bidden, dat ook in het gezin Gods naam geheiligd worde, maar ook dat in het gezin Zijn Koninkrijk kome, en dat Zijn wil, gelijk in den hemel, zoo ook in het gezin volbracht moge worden. Dit nu doet er in de eerste plaats op, dat de drie grondtrekken van het Gezinsleven opgevat worden in den vollen zin van het apostolische woord. Men weet dan ook, hoe de apostelen herhaaldelijk de kerken vermanen, om juist ook die grondtrekken tusschen man en vrouw, ouders en kinderen enz. naar den vollen regel van Gods heilige ordinantie te doen gelden, en ze te adelen door het Christelijk merk. Maar dit is nog slechts het begin der zaak. Wie saamleven in één huisgezin, leven ook als menschen saam, en zijn dus evenzoo gebonden, ook in den gewonen omgang als menschen, de beginselen van waarheidsliefde, eerlijkheid, hulpvaardigheid, vergevingsgezindheid en toewijding in toepassing te brengen, die aan elk Christen als eisch worden gesteld. En daarom is het niet goed voor God, als de leden van een Christelijk huisgezin op dat alles wel bedacht zijn tegenover vrienden en vreemden, maar het in hun omgang met de eigen huisgenooten minder nauw nemen; een kwaad dat, helaas, maar al te veel voorkomt. O, zooveel liefde en teederheid voor buiten de deur, maar in huis tegenover elken ander zich zoo vaak alles veroorloovend. En natuurlijk, waar het zoo gaat, is de eere van het Christelijk gezin weggeworpen. En hierbij komt dan nog in de laatste plaats, dat van het Christelijk gezin de leden ook als geloovigen, of als tot het geloof geroepen, zullen saamleven. Voor zijn eigen ziel verzekerd zijn, en zich om de zielen zijner huisgenooten niet bekommeren, is bij de gemis aan liefde, en alzoo ongelooft. En ook waar men saam gelooven en belijden mag, volgt rechtstreeks de geloofsverplichting, om op elkander toe te zien, elkander te vermanen in teederheid en ernst, en ook, om saam die gemeenschap des geloofs in omgang en gesprek en samenwerking tot het goede na te streven, die van het Christelijk geloofs- en liefdesleven onafscheidelijk is. Men moet elkander op het hart dragen, geestelijk elkander voorlichten en steunen, en zoo gestadig arbeiden aan elken anders geestelijke opbouw in Christus. En juist hiervan geldt het vaak zoo droef, dat men dit, o, zoo gaarne tegenover vrienden betracht, en buiten de deur zoekt, maar onderwijl geestelijk van zijn eigen huisgenooten vervreemd. Een onnatuur, die er toe leidt, dat men zijn religieuze leven almeer afscheidt van zijn huiselijk leven, en zoo aan beiden schade toebrengt. Van de dienstbaren in het gezin spreken we nu nog niet eens, omdat ze niet tot het eigenlijke gezin zelf behooren, maar er een aanhangsel van zijn. Toch toont ons reeds het voorbeeld van Abraham, wat zorg ook voor hen ons is aanbevolen; en vergeten mag nooit, dat de apostelen, als ze man en vrouw, ouders en kinderen op hun weg voor God wijzen, nimmer nalaten ook op de goede, echt Christelijke verstandhouding van „heer“ en „dienstknecht“ aan te dringen.

Onze slotsom is derhalve, dat het Huisgezin in drieërlei gradatie het Christelijk merkteken ontvangt. Het is Christelijk in tegenstelling met het heidensche Gezin, zoo het leeft naar de gezinswet en gezinsusantie, die in Christelijke landen ten regel zijn gesteld. Het is Christelijk in tegenstelling met het wereldsche Gezin, zoo er gemeenschappelijke vereering van God in Christus onder de leiding van het Gezins-hoofd als Gezinspriester plaats grijpt. Maar Christelijk in de laatste zinn is het in tegenstelling met het dood-orthodoxe Gezin dan eerst, als de Geest des Heeren in alle levensbetrekkingen doordringt en de liefde Christi heel het samenleven doordringt.

Dat nu zelfs in dien volsten en rijksten zin niets bij het Gezinsleven bijkomt, dat niet naar Gods bestel tot zijn aard en wezen behoort, blijkt overtuigend uit de symbolische afstraling in het Gezinsleven van het heilige Gods. Dat God onze Vader zijn wil, Hij die de eeuwige Vader van Christus is, en eeuwige vader den Zoon genereert, laat geen twijfel over, of de aardsche betrekking tusschen ouders en kinderen is slechts een zwakke afspiegeling in den beeldrager

Gods van wat in God zelf zijn grondvorm bezit. Het Huwelijk, zoo zegt de heilige apostel, is een verborgenheid, doelende op Christus en de gemeente, en in dien zin afspiegeling en uitstraling van het heilige Huwelijk tusschen God en zijn verbondsvolk. En waar ook in het Huisgezin broeders en zusters samenwonen, daar is die broederband in het natuurlijk leven eveneens slechts de afspiegeling en de uitdrukking van dien hoogen broederband, die, in het mystieke lichaam van Christus, alle uit God geborenen vereenigt. Cats blijft de onvergelijkelijk rijke zanger, die van uit dat gezichtspunt heel ons menschelek leven ontleed, weer saamgebonden, en in Christus gewijd en geheiligd heeft, zelfs in verband met het leven der natuur. Uit dat oogpunt moet dan ook het Gezinsleven beoordeeld worden; het Gezin namelijk, gelijk het in de Schepping des menschen zelf gefundeerd werd, door de zonde met ontbinding bedreigd was, door de Gemeene gratie in stand gehouden is, en nu door de kracht van het Evangelie niet alleen in oorspronkelijk luister hersteld wordt, maar zelfs tot hoogere Geestesbetooning opgevoerd worden kan, en daarom moet.

„Ontslapen in Jezus.“

Want indien wij gelooven dat Jezus gestorven is en opgestaan, alzoo zal ook God degenen die ontslapen zijn in Jezus, wederbrengen met hem. 1 Thess 4: 14.

In de vallei der schaduw des doods splitst zich de groote heirweg, waarop de volken wandelen, en gaat het met een weg naar boven ten eeuwigen leven, en met een hellend pad naar beneden in den eeuwigen dood.

Wie nu, in de vallei des doods aan dat snijpunt toegekomen, den weg naar boven naar het Vaderhuis, zal mogen instaan, en wie daarentegen den hollen weg in de diepte zal worden opgedrongen, staat dan aan niemand keuze meer.

Dat hangt er van af, hoe hij insliep en ontsiep. Liefst nemen we dit ontzettend oogenblik van het finaal ontslapen zoover mogelijk. Nog achter het sterven dat wij zien. Als het lichaam zijn bloedwaarme verliest, en alzoo de scheiding tusschen ziel en lichaam door God voleind is. En dat nu kan pas intreden na wat wij den jongsten snik noemen. En ook in dat laatste der laatste oogenblikken kan de almacht der genade nog doen, wat wij niet weten. Eerst als het sterven, dat niet op eens gaat, niet alleen voor ons oog en oor, maar ook voor het oog en het oor des Almachtigen voltooid is, is de boom geveld, de laatste vezel doorgesneden, en treedt de staat en toestand die eeuwig zijn zal, in.

En zoo als het dan is, blijft het. En dan ontvalt zich de weg naar boven voor wie in Jezus ontslapen is, en opent zich het donkere sluijd naar de diepte, voor wie dan Jezus niet toebehoort.

Aan Jezus hangt het.

De wereld moge Jezus gesmaad, gevloekt en in den bitteren dood des Kruises van zich afschud hebben, en nog moge diezelfde wereld voortgaan, Jezus te miskennen en hem zijn heerschappij te betwisten, toch zal ieder mensch het eens ontwaren, dat ook zijn lot voor eeuwig aan Jezus hangt.

Jezus is de eengeborene des Vaders, Gods eigen, lieve Zoon.

En daarom nu gaat wie dien Zoon niet kust, tegen God in, en dat wel in het innigste en teederste van de liefde waarmee de Vader dien eengeborenen Zoon mint.

Wie bij dien Zoon hoort, dien roept de Vader in het Vaderhuis het welkom toe. Voor wie aan dien Zoon geen deel heeft, is geen deel aan de erfenis in het Koninkrijk der hemelen.

Het hangt aan Jezus.

Niet bij manier van spreken, alsof Jezus staande aan den tweespang in de vallei des doods, naar het hem geviel, dezen zou laten doorgaan, en genen zou terugwijzen.

Het hangt er van af, of ge op dat oogenblik blikken zult, bij Jezus te hooren, deel aan Jezus te hebben, van Jezus te zijn, en hem te zijn ingelijfd.

En dat nu noemt de Schrift: In Jezus ontslapen te zijn.

In Jezus.

Verwar den diepen zin der mystieke uitdrukking niet.

Ge moogt hier niet denken aan Jezus persoon; er is sprake van zijn mystiek lichaam. Wie als lid in het lichaam van Jezus is ingelijfd, die is in Jezus.

Maar dit lichaam is niet het lichaam van vleesch en bloed, dat hij in zijn menschelek natuur uit Maria aannam. Dat stoffelijke lichaam is nu verheerlijkt, en aan dit verheerlijkt lichaam zal eenmaal ook het stoffelijke lichaam der gezindten gelijkvormig zijn. Jezus een verheerlijkt lichaam, en gij een verheerlijkt lichaam.

Neen, er is hier sprake van het mystieke lichaam des Heeren. Juist zoals men overdrachtelijk nog van het „lichaam“ van den Staat, van het „lichaam“ des volks, van het „lichaam“ eener vereeniging of instelling spreekt. Lichaam heet in het latijn *corpus*, en van daar komt ons